

мотивів та яке призвело до каліцтва чи загибелі тварини, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій, а також вчинення таких дій у присутності малолітнього чи неповнолітнього, групою осіб, або вчинені з особливою жорстокістю чи активним способом.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Китаева В.Н. Животные и преступления: уголовно-правовое и криминалистическое исследование / В.Н. Китаева. – Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2010. – 284 с.

3. Сташис В.В. Преступления против личности в УССР и судебной практике / В.В. Сташис, М.И. Бажанов. – Х., 1981. – 216 с.

4. Словарь синонимов русского языка. Ок. 9000 синонимических рядов / под ред. Л.А. Чешко. – Изд. 5-е, стереот. – М.: Рус. яз., 1986. – 600 с.

5. Авдеев М.И. Преступления против личности и уголовно-правовая терминология / М.И. Авдеев // Правоведение. – № 2. – 1979. – С. 89–93.

6. Антонян Ю. М. Преступное поведение и психические аномалии / Ю. М. Антонян, С. В. Бородин; [под ред. В. Н. Кудрявцева]. – М.: Спартак, 1998. – 215 с.

7. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 року №3447-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>.

Богданова М. П., аспірант наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції Національної академії внутрішніх справ

МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО НАУКОВЦЯ

Останнім часом до активного вжитку фахівців увійшло слово *компетентність*, споріднене зі словом *компетенція*, похідним від латинського *competentia*, що означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Популяризація обох термінів (і компетенція, і компетентність) пов'язана передусім зі зміною освітньої парадигми із «освіта на все життя» на «освіта (навчання) протягом усього життя», із

«навчання заради навчання» на «навчання для життя» та вживання їх не лише в лінгводидактиці та інформатиці, а й на загальнодидактичному і методичному рівнях.

У спеціальній літературі переважно використовують таке визначення компетентності: динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [5].

Предметом розгляду нашої публікації є мовленнєва компетентність. За М. О. Орап, мовленнєва компетентність – це індивідуально-своєрідна організація мовних знань суб'єкта із узагальнення зовнішніх мовних явищ та перетворення їх на внутрішні мовленнєві утворення. Це знання, котрі забезпечують правильність, адекватність і точність оформлення думки мовними засобами. На думку цієї дослідниці, мовленнєва компетенція – ширша від мовної, а остання є складником мовленнєвої компетентності [8].

Під час фахового становлення більшість (якщо не всі) науковців стикається зі складнощами оформлення своїх досліджень. Щоб подолати ці складнощі, треба скористатися загальними настановами, вимогами до текстів наукового стилю та спеціальною літературою, яка містить конкретні поради щодо орфографії й пунктуації, лексичні, фразеологічні й граматичні норми української мови.

Майбутній науковець обов'язково має вживати слова відповідно до їх значення, а тому повинен використовувати найновіший Державний стандарт зі своєї галузі знань, відповідні термінологічні словники, а також академічний тлумачний словник української мови.

Мовлення науковця має бути не лише змістовним, а й правильним. Особливу увагу слід приділяти іншомовним словам. Так, наприклад, часто спостерігаються написання *прецедент* замість *прецедент*, *статисфакція* замість *сатисфакція* або *пертубація* замість *пертурбація* тощо. Щоб уникнути таких помилок, слід перевіряти написання слів за найновішим орфографічним словником, пам'ятати правила передання іншомовних слів українською мовою і вміти застосовувати ці правила на практиці, оскільки мова майже щодня поповнюється новими запозиченнями, мовці їх

уживають, однак процес кодифікації (закріплення в словниках та правописі) цих слів значно відстає від їх використання.

Через те що дослідники часто послуговуються науковою літературою, написаною іноземними мовами, то у своїх працях вони називають іншомовні слов'янські та/або неслов'янські прізвища авторів. Правильний запис таких прізвищ можна зробити, використовуючи рекомендації українського правопису [10].

Незнання значення іншомовного слова спричиняє появу помилок на кшталт *потенційні можливості, передбачити прогноз, лексикографи і словникарі, дисертаційне дослідження, гіпотетичне припущення*, елементарна неухважність – уживання словосполук з українських слів на зразок *переважна більшість* (більшість – це те, що переважає), *більша половина* (половина не може бути більшою чи меншою), *наукове дослідження* (дослідження передбачає застосування наукових методів, тому не може бути ненауковим) та ін. Уникненню таких анормативів допоможе з'ясування значення слів у тлумачному словнику [1].

Використання «Російсько-українського словника сталих словосполучень» С. І. Головащука [2] забезпечить майбутніх науковців від кальок російських сталих висловів, як-от: *приймати участь, більше всього, з точки зору, має місце, у першу чергу* та ін. Правильно – *брати участь, понад усе, на думку, трапляється, насамперед*.

Нерідко праці молодих науковців позначені багатослів'ям. Так, наприклад, не варто писати *було виявлено, було встановлено*, краще безособові форми вживати без допоміжного дієслова, якщо йдеться про виконану дію. Таку ж надлишковість спостерігаємо й у словосполученнях типу в *травні місяці*.

У багатьох дослідженнях використовують кількісні показники. Уживання таких показників часто супроводжується граматичними помилками через незнання авторами праць особливостей сполучуваності власне кількісних та дробових числівників з іменниками. Вивчення відповідних рекомендацій, уміщених в українському правописі, дозволить запобігти таким помилкам.

Одна з найтипівіших граматичних помилок – неправильне закінчення в родовому відмінку однини іменників чоловічого роду з нульовою флексією, наприклад *одного варіанту* замість *одного варіанта*, *ділового паперу* замість *ділового папера*. Перевірити себе можна за орфографічним словником української мови, у якому біля відповідних реєстрових слів подане це закінчення.

Слід також пам'ятати, що для української мови не властиві активні дієприкметники теперішнього часу, тому їх треба замінювати відповідними прикметниками, дієприкметниками, іменниками, описовими конструкціями. Наприклад, замість *домінуючий, початкуючий* краще уживати *панівний, початківець*. Цілком прийнятні відповідники, замітники дієприкметників на -ущ-, -ющ-, -ащ-, -ящ- подає С. Караванський у своєму «Російсько-українському словнику складної лексики».

Не варто також уживати пасивні дієслівні форми. Замість них краще використати безособові дієслівні форми на -но, -то або ж активні форми. Наприклад, замість *автором зазначається* слід написати *автор зазначає*, замість *у статті доводиться, аналізується* – *у статті доведено, проаналізовано*.

До частих належать також анормативи, пов'язані з уживанням дієприслівникових зворотів. Щоб не припустися такої помилки, необхідно згадати про те, що дієприслівник називає додаткову дію, яку виконує підмет. Саме тому речення *Готуючись до виступу, керівник радить підлеглим робити нотатки* побудоване неправильно, оскільки не зрозуміло, чому готується до виступу керівник, а нотатки мають робити підлеглі.

Викладаючи свою думку в письмовій формі, слід пам'ятати про стильову належність публікації. У працях власне наукового стилю неприпустимі слова *окрім, приміром, звісно*, оскільки «Словник синонімів української мови» [9] ці лексеми подає з ремаркою *розм.*, отже – замість цих слів треба вживати *крім, наприклад* або *скажімо, звичайно*, що стилістично є нейтральними.

Наукове мовлення має бути не тільки точним і правильним, а й багатим і різноманітним з погляду мовного оформлення. У зв'язку з цим варто пам'ятати про абсолютні лексичні синоніми й послуговуватися ними. Так, скажімо, нерідко майбутні науковці, та й уже досвідчені, повторюють лексеми *необхідно (необхідний), основний*, забуваючи урізноманітнювати текст за допомогою слів *потрібно (потрібний), треба, варто, слід* та *головний, провідний, першорядний, чільний* тощо. Те саме можна сказати й про використання граматичних синонімів: паралельних закінчень деяких відмінкових форм іменників і прикметників, синтаксичних конструкцій.

На особливу увагу заслуговує й усний виклад думки молодим науковцем, коли, крім правильності побудови

висловлення, доречності, багатства мови, різноманітності, слід пам'ятати про рекомендований словесний наголос і відповідне логічне наголошення слів у реченні задля зосередження уваги слухачів на потрібному слові. Перевірити наголошування слова можна, наприклад, у словнику-довіднику С. І. Головащука «Складні випадки наголошення» [3].

Отже, мовленнєва компетентність майбутнього дослідника передбачає правильність, адекватність і точність оформлення результатів його наукових пошуків, що залежить не тільки від здобутих раніше знань, а й від його уміння користуватися спеціальною мовознавчою довідковою літературою.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник української мови. Онлайнова версія *академічного* тлумачного «Словника української мови» в 11 томах (1970–1980). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua>

2. Головащук С. І. Російсько-український словник сталих словосполучень / С. І. Головащук. – К. : Наук. думка, 2001. – 640 с.

3. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Либідь, 1995. – 192 с.

4. Городенська Катерина. Українське слово у вимірах сьогодення / Катерина Городенська. – К. : КММ, 2014. – 124 с.

5. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37–38.

6. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови. : навчальний посібник / А. О. Капелюшний. – Вид. 2-ге, перероблене. – Львів : ПАІС, 2007. – 400 с.

7. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. – 2-е вид., доп. і випр. / С. Караванський. – Львів : БаК, 2006. – 562 с.

8. Орап М. О. Мовленнєва компетентність і мовленнєва діяльність сучасної молоді / М. О. Орап // Освіта регіону : політологія, психологія, комунікація [український науковий журнал]. – 2010. – № 1 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/183>.

9. Словник синонімів української мови: В 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук [та ін.]. – К. : Наук. думка, 1999 – 2000. – Т. 1. – 1028 с.; Т. 2. – 960 с.

10. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; [ред. О. А. Дітель]. – Стер. вид. – К. : Наук. думка, 2003. – 235 с.